

Jaarverslag 2021

Stichting Natuurbelang De Onlanden

Ondanks de coronapandemie die in 2021 live contact moeilijk maakte, is het voor de stichting Natuurbelang De Onlanden een productief jaar geweest waarin lopende activiteiten goed zijn opgepakt door het nieuwe team. Ook zijn er een aantal zaken in gang gezet. In november is bijvoorbeeld een gebiedsvisie voor het Westpoort-Matslootgebied aangeboden aan de zes betrokken overheden. Dit initiatief van de stichting is uiteindelijk ondersteund en ondertekend door maar liefst vijftien groene partijen: een mooie afsluiting van het jaar.

Onlanders

Het aantal donateurs van de stichting groeide in 2021 wederom iets: van 148 naar 151 donateurs. Het bestuur is blij met deze blijvende steun voor ons werk. Samen doneerden de Onlanders een bedrag van € 2.489,=.

Naast de breed verspreide Onlanden Nieuwsbrief ontvingen de donateurs een aantal keer het digitale Onlanderbericht, met het laatste nieuws uit het gebied. Ook dit jaar kon vanwege Corona helaas wederom geen excursie plaatsvinden.

Meepraten – behartiging natuurbelang

In 2021 was het bestuur van de stichting actief betrokken bij een aantal zaken die direct van invloed zijn of kunnen worden op de natuur in het De Onlanden.

Optimalisatie waterberging.

Waterschap Noorderzijlvest is in 2020 verdergegaan met de voorbereidingen voor 'optimalisatie' van de waterberging in De Onlanden. Onder 'optimalisatie' wordt verstaan dat in uitzonderlijk natte omstandigheden meer water in De Onlanden kan worden geborgen door het peil hoger op te zetten. Hiervoor moeten een aantal dijken worden verhoogd en nieuwe beweegbare, geëlektrificeerde stuwen geplaatst.

Ter voorbereiding van de MER (milieueffectrapportage) heeft het waterschap dit jaar gesprekken over de 'optimalisatie' gestart met de terreinbeherende natuurorganisaties om te onderzoeken of (een deel van) de extra berging in de bovenlopen van het Eelder- en Peizerdiep gerealiseerd kan worden waardoor de natuur in De Onlanden kan worden ontzien. Het bestuur van Natuurbelang De Onlanden heeft in februari een gesprek gehad met het waterschapsbestuur om te vragen rechtstreeks betrokken te worden bij het proces. Die betrokkenheid zal verlopen via het MER-proces. Dat proces zou dit jaar gaan lopen maar heeft vanwege de voorbereidende discussies vertraging opgelopen.

Inzet van de stichting is om de dubbelfunctie die het gebied heeft – natuur en waterberging – ook een gelijkwaardige dubbelfunctie te laten zijn. Dus geen optimalisatie van de waterberging zonder meerwaarde voor natuur. Daarbij is het bestuur van mening dat extra berging beter 'in de breedte' gezocht kan worden dan 'in de diepte'. Dus liever in het hele watersysteem kijken dan alleen een extra waterschijf in De Onlanden bergen. Waterberging in De Onlanden moet zoveel mogelijk integraal plaatsvinden, zonder segmentering in deelgebieden met ieder een eigen waterregime.

Naast de effecten van extra water op natuur, is ook de versturende werking van extra benodigde kunstwerken en toegangswegen een belangrijk aandachtspunt.

Windmolens langs de A7 bij Westpoort.

In 2020 heeft de gemeente Groningen een verkenning van de mogelijkheden voor het plaatsen van 3 grote windmolens langs de A7 bij Westpoort laten uitvoeren. De stichting heeft meegepraat in de werkgroep ecologie o.l.v. de Milieufederatie Groningen die de gemeente adviseerde over de ecologische effecten en mogelijkheden voor mitigatie. Uit de ecologische onderzoeken bleek dat er veel mitigerende maatregelen nodig waren voor o.a. vleermuizen, Kolganzen, Zeearenden en Blauwe kiekendieven. De voorgenomen oost-west plaatsing, parallel aan de A7, zou veel barrièrewerking opleveren. Op basis van deze resultaten heeft de werkgroep geadviseerd voldoende mitigerende maatregelen te nemen en de molens zuid-noord te plaatsen. Op basis van de ecologische effecten heeft de gemeente besloten om de windverkenning voor het gebied Westpoort (voorlopig) te stoppen.

Het bestuur is niet op voorhand tegen deze ontwikkelingen, maar vindt dat dit alleen kan doorgaan als voldoende aangetoond is dat de natuur in De Onlanden (en de natuur in het algemeen) er geen schade van ondervindt. Ook is de stichting van mening dat er aandacht moet zijn voor een plus voor natuur, bijvoorbeeld door meer ruimte voor ecologische verbinding van De Onlanden met het gebied ten noorden van Westpoort.

Gebiedsvisie Westpoort-Matsloot

In het gebied Westpoort-Matsloot, langs de A7 aan de westkant van Groningen, ligt een veelheid aan opgaven: ontwikkeling van duurzame energieopwekking, ontwikkeling van het industrieterrein, berging van biotengrond, recreatie en mobiliteit. Dit gebied grenst aan De Onlanden, met de polder Matsloot als enige buffer tussen het Natura 200 gebied van De Onlanden en de A7. De stichting heeft het afgelopen jaar het initiatief genomen om een visie te ontwikkelen waarin alle opgaven een plek krijgen én er een plus ontstaat voor natuur en ook nog eens extra water geborgen kan worden. Samen met Milieufederatie Groningen en Milieufederatie Drenthe, Het Groninger Landschap, Het Drentse Landschap, Natuurmonumenten, Landschapsbeheer Drenthe, KNNV, Werkgroep Avifauna Drenthe, Energiecoöperatie Noordseveld en de omliggende IVN-afdelingen is deze visie op 30 november aangeboden aan de bestuurders van de provincies Groningen en Drenthe, de gemeenten Noordenveld, Tynaarlo en Groningen en het Waterschap Noorderzijlvest. Zij startten in oktober met een 'regioaamwerk' voor dit gebied. Zie onze visie op <https://www.deonlanden.nl/kansen-voor-natuur-in-westpoort-matsloot/>

Verstoring

De regels rond wat wel en wat niet mag wat betreft recreatie in De Onlanden zijn divers en daardoor niet altijd duidelijk. Het afgelopen jaar heeft de stichting samen met de vier terreinbeheerders een brief gestuurd naar beide gemeenten, Noordenveld en Tynaarlo. In die brief wordt de gemeenten gevraagd om de regels in de gehele Onlanden gelijk te trekken (dit vraagt een aanpassing van de gemeentelijke verordening), de communicatie duidelijk en eenduidig te maken en samen met de terreinbeheerders en andere handhavers gezamenlijk op te trekken in een zo efficiënt mogelijke handhaving.

De gemeente Noordenveld heeft toegezegd dit aan te pakken. Ook de gemeente Tynaarlo heeft positief gereageerd maar nog geen actie ondernomen.

Bloemrijke dijken

Er liggen vele kilometers dijk in De Onlanden. Dit zijn hectares waar natuurwaarden op gerealiseerd kunnen worden en het zijn lijnvormige verbindingen door het gehele gebied die van waarde kunnen zijn als verbindingzones voor dieren. Hoewel de potenties vanwege de gebruikte grondsoort niet enorm zullen zijn, wil de stichting deze wel verkennen. Met Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten is afgesproken dat in het voorjaar en zomer van 2022 een aantal dijkvakken geïnventariseerd zal worden op vegetatie zodat meer inzicht wordt verkregen over de potenties voor het verhogen van de biodiversiteit. Dit ook met het oog op de optimalisatie van de waterberging waarbij waarschijnlijk dijken verhoogd zullen gaan worden.

Exotenbestrijding, grote waternavel

Invasieve exotische waterplanten nemen toe in De Onlanden aan het worden. Met name de Grote Waternavel breidt zich sterk uit waarbij het wateroppervlak van veel slenken en sloten van oever tot oever volledig overwoekerd raken. De expansieve groei van de Grote Waternavel is ongetwijfeld zeer nadelig voor de natuur. De inheemse ondergedoken vegetatie zal door lichtgebrek wegwijnen en daarmee ook de libellen en amfibieën die afhankelijk zijn van inheemse waterplanten. Voor vogels die vanaf de oever op vissen jagen, zoals reigers, roerdompen en ijsvogels betekent de bedekking met Grote Waternavel dat ze hun prooi niet meer kunnen zien.

Al vele jaren heeft de stichting Natuurbelang De Onlanden aandacht gevraagd voor dit probleem, zowel bij het waterschap en de provincie als bij de terrein beherende natuurorganisaties. Het is een ingewikkelde problematiek, want bestrijding is niet eenvoudig en geeft ook veel verstoring. Uiteindelijk heeft Waterschap Noorderzijlvest eind 2021 een fikse start gemaakt met het verwijderen van Grote Waternavel uit de Noordslenk in de Blauwvennen. We zullen zien of deze actie ook tot blijvend resultaat leidt en houden een vinger aan de pols.

Verkenning ecologische optimalisatie

Stichting Natuurbelang De Onlanden wil graag vooruitkijken naar wat er in de toekomst mogelijk is om de biodiversiteit en ecologische processen in en rond De Onlanden te verbeteren en nog natuurlijker te maken. Hiertoe hebben we op 7 oktober een eerste veldverkenning uitgevoerd met vertegenwoordigers van Stichting Ark en een vertegenwoordiging van de terreinbeheerders.

Ecologische verbindingszone Zuid

De Ecologische verbindingszone Zuid (gelegen ten zuiden van de wijk Ter Borch, langs de verbinding tussen het Omgelegde Eelderdiep en het Paterswoldsemeer) is dit jaar door de gemeente Tynaarlo verkocht aan een groep particulieren. Als stichting hebben we de gemeente Tynaarlo per brief verzocht om te waarborgen dat zowel de natuurdoelen voor dit gebied als het functioneren als verbindingszone zullen worden gehaald. We hebben een kennismakingsgesprek gehad met de nieuwe eigenaars/beheerders en afgesproken dat we de vegetatieontwikkeling (inventarisatie door IVN Eelde-Paterswolde) en functioneren van de ecologische verbindingszone (door Calutra) kunnen blijven volgen.

Laagveengordel - Groningen

Onder het motto van de drie B's, Beschermen, Benutten en Beleven, worden 'groene doelen' gesteld voor de laagveengordel ten oosten, zuiden en westen van de stad Groningen. Dit is een langlopend initiatief van Staatsbosbeheer en Van Hall, ondersteund door de Regio Groningen Assen. De stichting praat aan de zijlijn mee om meer aandacht te vragen voor de eerste van de drie B's - Beschermen - en de aandacht voor natuur, specifiek in De Onlanden.

Onderzoeken

Natuurbelang De Onlanden doet zelf onderzoek naar broedvogels en otters. Dit jaar hebben we ook de bever mogen verwelkomen en volgen.

Broedvogels

In 2021 zijn de broedvogels in De Onlanden door 29 vrijwillige vogeltellers geteld. Nog eens 12 mensen hebben losse waarnemingen doorgegeven. Het bestuur is blij met deze vrijwillige inzet waardoor een langjarig beeld wordt verkregen van de ontwikkelingen van de broedvogel stand. De rapportage is aan de Onlanders toegestuurd en staat op de [site](#).

Otters en bevers

Sinds 2015 wordt door de stichting jaarlijks gerapporteerd over de stand van zaken van de otterpopulatie. In 2021 is de rapportage over 2020 en 2021 verschenen. De rapportage staat op de [site](#).

Aan het einde van het jaar 2020 bleek door de vondst van twee beverburchten dat ook de bever zijn opwachting in De Onlanden heeft gemaakt. In 2021 hebben zijn gedurende het hele jaar sporen gevonden. Toch is nog onbekend hoeveel bevers zich in De Onlanden ophouden. In de diverse nieuwsbrieven en Onlanderberichten hebben we aandacht gegeven aan de bever. We verwachten een sterke uitbreiding van de bevers de komende jaren. Deze fantastische landschapsarchitecten zullen ongetwijfeld sterk bij gaan dragen aan de verdere verrijking van de natuur in De Onlanden.

Om de otters en bevers te kunnen volgen heeft de stichting in 2021 vijf wildcamera's aangeschaft. Vier daarvan worden door Calutra ingezet en eentje is 'ambulant'.

Onlanden publicatie

De stichting heeft in 2020 een voordracht gedaan voor de Groene Anjer Prijs Drenthe met het doel om met het prijzengeld (€3000,- eerste prijs; €1000,- tweede en derde prijs) een uitgaven van een boek over De Onlanden te bekostigen. Vanwege Corona is door de organisatie, het Prins Bernhard Cultuurfonds, besloten de prijsuitreiking met een jaar uit te stellen. Helaas is de prijs niet toegekend aan de Stichting Natuurbelang De Onlanden waarmee de financiering van een boek over De Onlanden niet rondkomt en realisatie en uitgave voor onbepaalde tijd zijn uitgesteld.

Communicatie

Het bestuur stelt met genoegen vast dat de belangstelling voor de Natuur in De Onlanden blijft groeien, zoals blijkt uit de cijfers over de volgers van onze communicatiekanalen. Begin 2021 is de vernieuwde website de lucht in gegaan en gedurende het jaar is deze verder verbeterd. We schatten dat onze website (www.natuurindeonlanden.nl) in 2021 dagelijks zo'n 15-20 bezoekers trok. Vooral de waarnemingen-pagina heeft veel trouwe bezoekers.

Vanaf november is een nieuw YouTube kanaal van de stichting in de lucht. De oude is nog steeds beschikbaar, maar wegens technische redenen kunnen hier geen nieuwe videos op worden gezet. Op het nieuwe account "Natuur in De Onlanden" staan nu 6 video's die elk 40-80 zijn bekeken. Het Twitteraccount van de stichting (@natuuronlanden) is ook weer nieuw leven ingeblazen en heeft nu 2387 volgers. De stichting is nu ook actief op Instagram (natuurindeonlanden) en heeft daar nu 114 volgers.

In 2021 zijn twee nieuwsbrieven (ongeveer 450 adressen) en vijf Onlanderberichten (ongeveer 150 adressen) verschenen. In diverse media (kranten, radio, regionale tv) werd gedurende het jaar aandacht besteed aan gebeurtenissen in de Natuur van De Onlanden.

Samenwerking

De Onlanden is een uitgestrekt gebied waarin veel belangen spelen en vele partijen actief zijn. Als stichting hebben we het afgelopen jaar nadrukkelijk de samenwerking gezocht met zowel de terreinbeheerders in het gebied als met Milieufederatie Drenthe en de IVN-afdelingen, KNNV en Werkgroep Avifauna Drenthe. Deze samenwerking is gericht op het uitwisselen van kennis en het samen optrekken om de natuurstem in het maatschappelijk debat te laten horen. Met de terreinbeheerders en de milieufederatie is afgesproken om twee keer per jaar een afstemmingsoverleg te hebben. Met de IVN's, KNNV en Werkgroep Avifauna Drenthe is afgelopen jaar twee keer overleg geweest en één excursie.

Financiën

Zie hiervoor het Financieel Jaarverslag 2021 zoals dat op de website is gepubliceerd (klik [hier](#) om naar de pagina te gaan).

Namens het bestuur van stichting Natuurbelang De Onlanden,

Lieselot Smilde (secretaris)
Peize, 8 februari 2022

Het jaarverslag 2021 is vastgesteld tijdens de bestuursvergadering van 7 februari 2022